

ผลดีผลเสียของการจำหน่ายข้าวทุกเมล็ด

สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย

กันยายน 2555

หลังจากที่รัฐบาลได้ดำเนินโครงการรับจำหน่ายข้าวเปลือกตามนโยบายที่หาเสียงไว้มาเป็นเวลาหนึ่งปี ปรากฏชัดว่าโครงการนี้ก่อให้เกิดผลกระทบอย่างรุนแรงต่อการค้าข้าวไทยและภาวะหนี้สินจนมีการวิพากษ์วิจารณ์อย่างกว้างขวาง แม้รัฐบาลจะยอมรับว่าการจำหน่าย มีปัญหาในทางปฏิบัติ โดยเฉพาะปัญหาการทุจริตในบางขั้นตอน แต่พณฯนายกรัฐมนตรียังยืนยันว่าการจำหน่ายเป็นนโยบายที่ดี

สถาบันฯ ขอเสนอหลักฐานเชิงประจักษ์เกี่ยวกับผลดี-ผลเสียของโครงการจำหน่าย เพื่อให้รัฐบาลท่านสมาชิกรัฐสภาในฐานะผู้ตรวจสอบการบริหารงานของรัฐบาล สื่อมวลชนและประชาชนสามารถตัดสินใจได้ว่าโครงการจำหน่ายเป็นโครงการที่ดี หรือเป็นโครงการที่จะสร้างความหายนะต่อเศรษฐกิจข้าวไทย

โครงการนี้สามารถเพิ่มรายได้ให้ชาวนาได้จริง 2 ทาง ทางแรก คือ ชาวนาที่เข้าโครงการจำหน่ายได้รับประโยชน์จากส่วนต่างระหว่างราคาจำหน่ายกับราคาตลาดเป็นเงิน 72,712 ล้านบาท โดยมีชาวนาที่ขายข้าวนาปีจำนวน 841,391 รายได้รับเงินรายได้เพิ่มขึ้น 25,653 ล้านบาท และชาวนาที่เข้าโครงการจำหน่ายนาปรังจำนวน 614,399 ราย¹ได้รับเงินรายได้เพิ่มขึ้น 47,059 ล้านบาท

ประโยชน์ทางที่สอง คือ ชาวนาที่อยู่นอกโครงการแต่มีผลผลิตข้าวส่วนเกินขายในตลาดสามารถขายข้าวได้ในราคาสูงขึ้น² เพราะนโยบายซื้อข้าวเปลือกทุกเมล็ดมาเก็บได้ในโกดังกลางของรัฐ ย่อมทำให้ราคาข้าวในตลาดสูงขึ้น สถาบันฯ คาดว่าจะมีชาวนาที่มีผลผลิตเหลือขายจำนวน 7 ล้านตันข้าวเปลือกในปี 2554/55 ส่วนในกรณีนาปรังข้าวทั้งหมดไหลสู่โครงการรับจำหน่ายของรัฐบาล จึงไม่มีชาวนาที่ขายข้าวให้พ่อค้าในตลาดข้าวนอกโครงการรับจำหน่าย

ข้อสังเกต คือ คริวเรือนชาวนาทั่วประเทศมีประมาณ 3.8-4 ล้านคริวเรือน แต่ชาวนาที่เข้าโครงการจำหน่ายไม่ถึง 9 แสนคริวเรือน

¹ ข้อมูลเดือนกันยายน 2555 ที่มีการนับซ้ำ ปรากฏว่ามีเกษตรกรเข้าโครงการจำหน่ายนาปรัง 1.02 ล้านคน

² เราไม่ทราบว่าหากไม่มีโครงการรับจำหน่าย ราคาตลาดจะลดลงเหลือเท่าไร แต่ถ้าใช้ราคาเฉลี่ยในฤดูเก็บเกี่ยวปี 2553/54 ที่ไม่มีการจำหน่ายข้าวเปลือกในตลาดเท่ากับ 10,049 บาทต่อตัน เทียบกับราคาตลาดในปี 2554/55 ที่เฉลี่ย 11,671 บาทต่อตัน ชาวนานอกโครงการจะได้ประโยชน์ต้นละ 1,622 บาท

คำถามสำคัญที่ตามมา คือชาวนาที่ยากจนได้รับประโยชน์จากโครงการจํานําเท่าใด เงินจํานวน 3 แสนล้านบาท ที่นำมาใช้ในโครงการจํานําข้าวตกไปอยู่ในมือใครบ้าง โครงการจํานําข้าวมีการรั่วไหลอย่างไรบ้าง และประเทศสูญเสียอะไรจากโครงการจํานํา

ประการแรก ในบรรดาชาวนาที่ได้รับประโยชน์โดยตรงจากโครงการจํานําข้าว มีหลักฐานชัดเจนว่าผลประโยชน์ส่วนใหญ่ตกอยู่กับชาวนามที่มีฐานะร่ำรวย และฐานะปานกลาง ชาวนายรายเล็กที่ยากจนซึ่งเป็นชาวนาส่วนใหญ่ได้รับประโยชน์จากโครงการน้อยมาก (ดูตารางที่ 1) โปรดสังเกตว่าในกรณีนี้ ประโยชน์ของเงินจํานําส่วนใหญ่จะตกแก่ชาวนามที่มีฐานะดี ซึ่งมีข้าวขายให้รัฐบาลเป็นมูลค่าหลายแสนบาทต่อคน เช่น ชาวนามที่มีข้าวขายให้รัฐตั้งแต่รายละ 6 แสนบาทมีจํานวน 33,309 ราย (หรือร้อยละ 5.4 ของชาวนามที่เข้าโครงการจํานํานาปี) แต่กลับมียอดขายข้าวให้รัฐบาลสูงถึง 27,034 ล้านบาท หรือร้อยละ 19.1 ของมูลค่าการจํานํานาปีทั้งหมด

ชาวนายยากจนที่ปลูกข้าวนาปี เพื่อเก็บข้าวไว้บริโภคในครัวเรือน หรือไม่มีผลผลิตเหลือขาย จะไม่ได้ประโยชน์แม้แต่บาทเดียวจากโครงการรับจํานํา ชาวนามที่ต้องซื้อข้าวกินมี 7.4 แสนครัวเรือน และชาวนามที่ปลูกข้าวไว้กินในบ้านมีจํานวน 1.3 ล้านครัวเรือน ฉะนั้นชาวนามที่ยากจนจึงมิได้ประโยชน์ใดๆจากการจํานํา ยกเว้นว่าต้องซื้อข้าวบริโภคในราคาแพงขึ้น

ประเด็นสำคัญที่ประชาชนส่วนใหญ่ยังเข้าใจผิดคือ ชาวนามส่วนใหญ่เป็นคนจน แต่ข้อเท็จจริงปรากฏว่าข้อมูลของสำนักงานสถิติแห่งชาติแสดงว่า ในบรรดาครัวเรือนคนไทยทั้งหมดที่อยู่ในกลุ่มที่มีรายได้ครัวเรือนสูงสุด 40% ของครัวเรือนไทยทั้งหมด ปรากฏว่าเป็นครัวเรือนชาวนามจํานวน 1.185 ล้านครัวเรือน ครัวเรือนเหล่านี้ได้ประโยชน์จากการจํานํามากที่สุด เพราะมีผลผลิตข้าวเหลือขายให้รัฐบาลมากที่สุดถึงร้อยละ 52 ของผลผลิตที่ชาวนามทั่วประเทศนํามาออกขายในตลาด ดังนั้นโครงการรับจํานําจึงเป็นการนําส่งเงินภาษีที่เก็บจากประชาชนทุกคน (รวมทั้งคนจน) ไปแจกจ่ายให้เกษตรกรที่มีฐานะร่ำรวยและฐานะปานกลาง นโยบายแบบนี้เป็นการเพิ่มความไม่เท่าเทียมของการกระจายรายได้ ซึ่งสวนทางกับวัตถุประสงค์ของรัฐบาล

ประการที่สอง โครงการจํานําข้าวต้องใช้เงินภาษีประชาชนในการแทรกแซงตลาดข้าวเป็นจํานวนมาก นอกจากเงินกู้ที่ใช้ซื้อข้าวแพงกว่าราคาตลาดจํานวนกว่า 3 แสนล้านบาทในปี 2554/55 แล้ว รัฐบาลยังต้องใช้เงินเป็นจํานวน 20,644 ล้านบาท ในการจ้างโรงสีเพื่อสีแปรสภาพข้าวเปลือกเป็นข้าวสาร จ่ายค่าเช่าโกดังและค่ารักษาสภาพข้าว จ้าง surveyors เพื่อตรวจสอบปริมาณและคุณภาพข้าว ค่าดอกเบี้ยเงินกู้ปีละ 5,516 ล้านบาท รวมทั้งค่าใช้จ่ายอื่นๆ สำหรับเจ้าหน้าที่ของรัฐในการดำเนินงานตามนโยบายรวมทั้งสิ้นเป็นมูลค่าอีก 5,946 ล้านบาท และการที่ข้าวเสื่อมคุณภาพอีกปีละ 5,532 ล้านบาท (ตารางที่ 2) เงินจํานวนนี้ยังไม่นับรวมผลขาดทุนจากการขายข้าว

หากใช้ข้อสมมุติว่ารัฐบาลสามารถขายข้าวในราคา เท่ากับราคาประมูลข้าวครั้งล่าสุด ใน วันที่ 5 กันยายน 2555 คือ ขายข้าวขาวราคาตันละ 14,300 บาท และข้าวหอมมะลิตันละ 29,800 บาท รัฐบาลก็จะขาดทุนถึง 112,521 แสนล้านบาท แต่ถ้าราคาข้าวลดลง รัฐบาลก็จะขาดทุน เพิ่มขึ้น เช่น ถ้าราคาข้าวลดลง 10% รัฐบาลอาจขาดทุนถึง 135,780 ล้านบาท (ดูตารางที่ 2) หรือ ร้อยละ 31.7-38.2 ของงบลงทุนของประเทศในปี 2554/55 โครงการจำหน่ายข้าวจึงก่อให้เกิดความเสียหายกับประเทศเป็นมูลค่ามหาศาล

ค่าใช้จ่ายเหล่านี้มาจากเงินภาษีที่เก็บจากประชาชน ทำไมเราจึงไม่เอาเงินส่วนต่างราคา ข้าว 72,246 ล้านบาท จ่ายให้ชาวนาทั่วประเทศจำนวน 4 ล้านครัวเรือน โดยให้ชกส.โอนเงินเข้า บัญชีเกษตรกรเท่าๆกันทุกคน ทำไมต้องควักเงินภาษีจากทุกคนอีก 40,275-63,535 ล้านบาท ไป แจกจ่ายให้บรรดาโรงสี เจ้าของโกดังและเซอร์เวย์เยอร์ที่เป็นคนมีฐานะดี

ประการที่สาม โครงการจำหน่ายข้าวก่อให้เกิดการรั่วไหลและความสูญเปล่าจำนวน มหาศาล เงินรั่วไหลก้อนแรก คือ เงินที่ซื้อข้าวจากชาวนาบางส่วนรั่วไหลไปยังโรงสีและชาวนา ในประเทศเพื่อนบ้านเพราะมีโรงสีบางแห่งลักลอบนำข้าวจากประเทศเพื่อนบ้านเข้ามาสวมสิทธิ์ การจำหน่าย ไม่มีใครทราบว่ามีข้าวจากประเทศเพื่อนบ้านเข้ามาสวมสิทธิ์เป็นจำนวนเท่าไร แต่จาก นักวิชาการในเขมรคาดว่าอาจจะมีข้าวจำนวนหลายแสนตันเข้ามาในประเทศไทย ถ้ามีข้าว ลักลอบสวมสิทธิ์ 5 แสนตัน ก็แปลว่ามีเงินภาษีคนไทยจำนวน 2,000 ล้านบาท รั่วไหลไปยัง ชาวนาในประเทศเพื่อนบ้านและโรงสีที่ทุจริต

การรั่วไหลที่สำคัญเกิดจากการทุจริตของผู้เกี่ยวข้องกับ โครงการจำหน่ายข้าวในทุกๆ ขั้นตอนของการจำหน่าย เริ่มจากการที่เกษตรกรบางรายร่วมกับเจ้าหน้าที่จดทะเบียนพื้นที่เพาะปลูก สูงกว่าความจริง โรงสีบางแห่งลักลอบนำข้าวจากประเทศเพื่อนบ้านมาสวมสิทธิ์ โดยใช้ชื่อของ เกษตรกรบางคน การที่โรงสีตัดค่าความชื้นและสิ่งเจือปนในข้าวของชาวนาเกินความจริง โรงสี บางแห่งร่วมมือกับเจ้าของโกดัง เซอร์เวย์เยอร์และเจ้าหน้าที่รัฐในการจัดส่งข้าวจำนวนต่ำกว่า จำนวนที่ต้องส่งจริง และ/หรือส่งข้าวคุณภาพต่ำเข้าโกดังรัฐบาล หรือแม้แต่การที่มีข่าวว่ามี นายหน้านักการเมืองวิ่งเต้นนำข้าวของรัฐบาลไปส่งขายให้แก่ผู้ส่งออกบางคนและโรงสีบางแห่ง รวมทั้งการที่โรงสีบางแห่งต้องจ่ายเงินค่าวิ่งเต้นเพื่อขออนุญาตข้ามเขตไปซื้อข้าวในจังหวัดอื่นๆ โครงการรับจำหน่ายจึงก่อให้เกิดการทุจริตที่เป็นระบบอย่างกว้างขวาง ไม่ใช่เพียงแต่การทุจริต เล็กๆน้อยๆเพียงบางจุด ระบบป้องกันทุจริตมีแต่บนกระดาษ และไม่สามารถตรวจจับผู้ทุจริต รายใหญ่ๆได้เพราะผู้เกี่ยวข้องต่างได้ประโยชน์ร่วมกันจากการทุจริต การทุจริตในโครงการ จำหน่ายจึงเป็นอาชญากรรมไร้เจ้าทุกข์ โครงการรับจำหน่ายข้าวเป็นการส่งเสริมให้ทุกคนทุจริต เมื่อ ชาวนาและโรงสีที่สุจริต เห็นว่าคนอื่นที่ทุจริตไม่เคยถูกลงโทษ แต่กลับร่ำรวยมากขึ้น คนเหล่านี้ ก็อาจเปลี่ยนใจหันมาร่วมกระบวนกรทุจริต

ประการที่สี่ โครงการจําน่าก่อให้เกิดความเสียหายต่อสังคมที่เป็นการสูญเสียเปล่า การรั่วไหลข้างต้นเป็นการถ่ายโอนเงินภาษีจากกระเป๋าของประชาชนผู้เสียภาษีไปสู่ชานา โรงสี และนักธุรกิจที่เข้าร่วมโครงการ รวมทั้งการถ่ายโอนเงินจากชานาและโรงสีในโครงการที่สุจริตไปสู่มือผู้ทุจริต แต่ยังมี ความเสียหายอีก 5 ประเภทที่เป็นการสูญเสียเปล่าของสังคม

เงินสูญเสียเปล่าก้อนแรก คือ การที่รัฐบาลเก็บข้าวไว้ในโกดังกลางเป็นเวลาเกือบหนึ่งปีทำให้ข้าวเสื่อมคุณภาพ งานวิจัยพบว่า การเก็บข้าวไว้ในโกดังแบบปกติ (คือไม่มีห้องเย็นหรือระบบ airtight) จะทำให้ข้าวเหลืองและมีมอด เช่น ใน 3 เดือนแรกดัชนีความขาวจะลดลงจากร้อยละ 51.5 เหลือ 49.5 แผลงจะเพิ่มขึ้น 23.2 ตัว ต่อ ก.ก. ถ้าเก็บไว้ 6 เดือน ความขาวลดลงเหลือ 49 และแผลงเพิ่มขึ้นอีก 90 ตัวต่อ กิโลกรัม หากสมมุติว่าปัญหาดังกล่าวทำให้มูลค่าข้าวลดลงปีละ 5% ก็แปลว่ามูลค่าข้าวในโกดังจะหายไปปีละกว่า 5,266 ล้านบาท

นอกจากการสูญเสียตลาดส่งออกข้าวของไทยเพราะรัฐไม่มีความสามารถในการขายข้าวเหมือนพ่อค้าส่งออกแล้ว (ดูตารางที่ 3)³ ยังมีการสูญเสียรายได้จากการส่งออกข้าวคุณภาพสองชนิดที่ไทยเคยขายได้ในราคาสูง ตลาดแรก คือ การส่งออกข้าวหอมมะลิที่ภาคเอกชนและกระทรวงพาณิชย์ต่างเพียงพยายามสร้างตลาดส่งออกมาเป็นเวลากว่า 20 ปี การเก็บข้าวหอมไว้ในโกดังเป็นเวลาหลายเดือนทำให้ข้าวหอมหมดความหอม และกลายเป็นข้าวแข็ง ข้าวหอมที่เคยส่งออกได้ในราคาสูงกว่าตันละ 1,000 เหรียญ จะหมดราคา กลายเป็นข้าวหอมคุณภาพต่ำ ราคาอาจลดเหลือ 700-900 เหรียญ ขณะนี้มีข้าวหอมในคลังกลางรัฐบาลจำนวน 3 ล้านตันข้าวสารที่เก็บไว้นานกว่า 9 เดือนแล้ว หากราคาตกลงเหลือตันละ 800 เหรียญ ก็เท่ากับว่าโครงการจําน่าข้าวทำให้ประเทศทำเงินรายได้จากการส่งออกหายไป \$200x31บาท/\$x 3 ล้านตันหรือ 18,600 ล้านบาท

การสูญเสียตลาดข้าวราคาสูงอีกประเภทหนึ่ง คือ การสูญเสียตลาดส่งออกข้าวหนึ่งที่ไทยครองตลาดเป็นอันดับหนึ่ง ผู้ประกอบการไทยใช้เวลากว่าสี่สิบปีในการพัฒนาตลาดข้าวหนึ่งสามารถนำข้าวเปลือกธรรมดาหนึ่ง เพื่อส่งออกไปยังตลาดตะวันออกกลางและอาฟริกาบางประเทศ ระหว่างปี 2552-54 ข้าวหนึ่งดังกล่าวขายได้ในราคาสูงตันละ \$567 สูงกว่าข้าวขาว 5%

³ การที่รัฐไม่ยอมส่งออกข้าวในราคาตลาด เพราะยังคงหลอกตัวเองว่าจะขายข้าวได้ในราคาแพงในภายหลัง รัฐบาลจึงปล่อยให้ประเทศอื่นขายข้าวก่อน ผลก็คือ ระหว่างเดือนตุลาคม 2554-สิงหาคม 2555 ปริมาณการส่งออกข้าวของไทยลดลงเหลือ 6.14 ล้านตัน เทียบกับการส่งออก 11.24 ล้านตัน ในช่วงเวลาเดียวกันของปีก่อน (ค.ศ.2553-ค.ศ. 2554) ทำให้รายได้จากการส่งออกของประเทศลดลงจาก 1.98 แสนล้านบาทในเดือนค.ศ.2553 ค.ศ. 2554 เหลือเพียง 1.3 แสนล้านบาท ในเดือน ค.ศ.2554-ค.ศ.2555 การส่งออกข้าวที่ลดลงนี้เป็นตัวจุดธนาการเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศ ซึ่งเป็นผลที่ตรงข้ามกับวัตถุประสงค์ของรัฐบาลที่ต้องการยกระดับรายได้ชานาเพื่อเป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจภายในประเทศ นอกจากนั้นการที่รัฐบาลซื้อข้าวมาเก็บไว้ในโกดังกลาง แล้วปล่อยให้ประเทศคู่แข่งขายข้าวในราคาสูงขึ้น ก็เท่ากับ การเอาเงินภาษีของคนไทยไปอุดหนุนชานาและผู้ส่งออกของเวียดนาม อินเดีย และเขมร

ตันละ \$35 การส่งออกข้าวหนึ่งสร้างรายได้เป็นกอบเป็นกำให้แก่ประเทศ โดยในปี 2553 ไทยส่งออกข้าวหนึ่ง 3.2 ล้านตัน คิดเป็นมูลค่า 53,866 ล้านบาท แต่การนำเข้าข้าวที่กำหนดให้โรงสีในโครงการต้องแปรรูปข้าวเปลือกเป็นข้าวสารภายใน 7 วัน ทำให้โรงสีและผู้ส่งออกไม่สามารถหาซื้อข้าวเปลือกมาทำข้าวหนึ่งส่งออกได้

ความสูญเสียอีกรายการหนึ่งเกิดจากพฤติกรรมของชาวนา โรงสี และโกดังที่ต้องการหากำไรส่วนเกินจากโครงการ ชาวนาจะขยายพื้นที่และรอบการเพาะปลูกข้าวเพื่อให้ได้ผลผลิตจำนวนมากที่สุดมาขายให้รัฐบาล ทำให้ต้นทุนการปลูกข้าวดิบตัวขึ้นจนเท่ากับราคาจำนวน 15,000 บาท นอกจากการสิ้นเปลืองน้ำและปัจจัยการผลิตต่างๆแล้ว ชาวนาจะลดพื้นที่เพาะปลูกสินค้าเกษตรอื่นๆ ทำให้ผลผลิตอาหารของประเทศลดลง

โรงสีเองก็ได้กู้เงินมาขยายกำลังการผลิตของโรงสี ทำให้ปัจจุบันเรามีกำลังการผลิตในการสีข้าวถึง 90 ล้านตันต่อปี ขณะที่ผลผลิตข้าวให้สีเพียงปีละ 35 ล้านตัน กำลังการผลิตส่วนเกินของโรงสีนับว่าเป็นการถลุงทรัพยากรที่มีค่าไปโดยเปล่าประโยชน์ พฤติกรรมนี้กำลังเกิดขึ้นกับการที่นักธุรกิจและโรงสีในต่างจังหวัดต่างพากันลงทุนสร้างโกดังให้รัฐบาลเช่าเก็บพืชผลที่รัฐรับจำนำเพราะการลงทุนสามารถคืนทุนในเวลาปีเดียว แม้เอกชนจะได้ผลประโยชน์คุ้มค่า แต่สังคมกลับสูญเสียทรัพยากรที่มีค่า เพราะ โกดังมิได้ทำให้ผลผลิตข้าวมากขึ้น หากไม่มีโครงการนำเข้าข้าว นักธุรกิจเหล่านั้นก็จะนำทรัพยากรของตนไปลงทุนในกิจกรรมอื่นที่มีประโยชน์ต่อสังคม

ความเสียหายที่จะเกิดขึ้นในเร็ววันนี้ คือ เมื่อระบบการค้าข้าวแบบแข่งขันของภาคเอกชนถูกทำลาย และทดแทนด้วยระบบการค้าข้าวของรัฐ ที่ต้องอาศัยเส้นสายทางการเมือง ประเทศไทยจะเปลี่ยนจากผู้ผลิตและค้าข้าวคุณภาพที่สูงที่สุดในโลกมาเป็นข้าวคุณภาพต่ำ เพราะรัฐบาลไม่ได้ซื้อข้าวตามคุณภาพเหมือนกับพ่อค้าเอกชน

ตลอดหนึ่งปีที่ผ่านมา เมื่อการส่งออกข้าวไทยลดจำนวนลงอย่างน่าใจหาย สิ่งที่เกิดขึ้นคือ พ่อค้าข้าวส่งออก หย (หรือนายหน้าผู้จัดหาข้าวให้ผู้ส่งออก) พนักงานและลูกจ้างในธุรกิจการส่งออก และธุรกิจโลจิสติกส์จำนวนหลายหมื่นคนต้องตกงาน เพราะไม่มีข้าวให้ซื้อขายทางเลือกของนักธุรกิจข้าวพ่อค้าส่งออกข้าวและแรงงานเหล่านี้มี 3 ทาง (ก) เข้าร่วมโครงการรับจำนำ รวมทั้งเข้าร่วมกระบวนการทุจริตเงินภาษีประชาชน (ข) โยกย้ายไปทำธุรกิจนอกประเทศ (ค) เลิกประกอบธุรกิจข้าว แล้วหันไปทำอาชีพอื่น โครงการนำเข้าข้าวกำลังทำลายอาชีพธุรกิจข้าวไทยที่ทั้งชาวนา-โรงสี-ผู้ส่งออก-พ่อค้าและภาครัฐร่วมกันสร้างเนื้อสร้างตัวมาเป็นเวลากว่า 100 ปี จนข้าวไทยกลายเป็นอุตสาหกรรมที่มีความสามารถในการแข่งขันมากที่สุดในโลก มีลูกค้าซื้อข้าวไทยเกือบ 200 ประเทศ เมื่อทรัพยากรบุคคลเหล่านี้เลิกทำธุรกิจข้าว ไทยก็จะสูญเสีย

ความสามารถในการแข่งขัน ไปตลาดกาล เหลือแต่ชาวนา โรงสี และนักธุรกิจที่เป็นฝูงเหลือบ คอยดูดกินเงินภาษีของประชาชน

นโยบายการนำเข้าจึงไม่เพียงแต่ทำลายเศรษฐกิจข้าวส่งออกของไทย แต่กำลังทำลาย เศรษฐกิจข้าวไทยทั้งระบบ ข้อมูลนี้ขัดแย้งกับการที่นักการเมืองและนักธุรกิจรายใหญ่บางคน ที่สนับสนุนโครงการนำเข้า ซึ่งต่างก็ให้สัมภาษณ์แก่สื่อว่าโครงการนำเข้าจะทำให้ไทยขาย ข้าวส่งออกได้ราคาสูงขึ้น

ปัญหาประการสุดท้าย คือ ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการระบายข้าวในปีนี้และปีหน้า มี ประเด็นพิจารณา 2 ประเด็น (1) หากรัฐบาลยังคงใช้นโยบายนำเข้าข้าวทุกเม็ดเหมือนเดิม แต่ วางแผนระบายข้าวในโกดังออกทั้งหมด ปริมาณการระบายข้าวออกก็จะใกล้เคียงปริมาณการนำ ข้าวเข้าโกดังในปีใหม่ การกระทำเช่นนี้จะทำให้ราคาข้าวในฤดูใหม่ไม่สูงขึ้นเหมือนปีที่ผ่านมา แต่ถ้าวรัฐบาลต้องการยกระดับราคาข้าวให้สูงกว่าตลาดโลก ในฤดูหน้ารัฐบาลก็ต้องซื้อข้าวเข้าโกดัง มากกว่าการขายข้าวออกจากโกดัง และปีต่อไปก็ต้องทำแบบเดียวกัน หรือพูดง่าย ๆ ก็คือ แต่ละปี รัฐบาลจะต้องเอาข้าวไปทิ้งทะเล ปราบฎการณ์แบบนี้จะทำให้รัฐสะสมภาระหนี้สาธารณะทุกปี จนในที่สุดรัฐบาลถึงแตกเกิดวิกฤตการณ์คล้ายเหมือนที่กำลังเกิดขึ้นในกรีซ

(2) หากรัฐบาลไม่ยอมสะสมหนี้สาธารณะ รัฐบาลก็ต้องขายข้าวทั้งหมดในโกดัง เพื่อให้ได้เงินมานำเข้าข้าวทุกเม็ดในปีต่อไป การขายข้าวเก่าของปี 2554/55 จะก่อให้เกิดปัญหา 2 ประการแรก อาจจะมีนายหน้านักการเมืองบางคน ที่วิ่งเต้นนำข้าวที่นำเข้าในฤดูใหม่ไปแลก กับข้าวเก่าที่พ่อค้าประมูลได้ ผล คือ ข้าวในโกดังยังคงเป็นข้าวเก่าจากปี 2554/55 แต่บัญชีข้าว ของโกดังจะเปลี่ยนเป็นข้าวใหม่ปี 2555/56 ประการที่สอง การระบายข้าวจะทำให้ราคาข้าวใน ตลาดลดลงการขาดทุนของรัฐก็จะมากขึ้น

หลักฐานเชิงประจักษ์ข้างต้นล้วนบ่งชี้อย่างชัดเจนถึงผลดีและผลเสียของนโยบายการ นำเข้าข้าว ท่านสมาชิกวุฒิสภา ประชาชนและสื่อมวลชนที่นับถือ หากท่านเห็นว่าหลักฐานเหล่านี้ แสดงว่านโยบายการนำเข้าข้าว เป็นนโยบายที่จะก่อความเสียหายอย่างร้ายแรงต่ออนาคตข้าวไทย ขอได้โปรดนำประเด็นนี้ไปอภิปรายในวุฒิสภา และเผยแพร่ต่อประชาชนเพื่อหาหนทางป้องกัน ความเสียหาย และรักษาอนาคตของข้าวไทย

ตารางที่ 1 จำนวนชาวนาที่ได้รับประโยชน์จากโครงการจํานํา จําแนกตามระดับวงเงินที่ได้รับ

ระดับวงเงินที่ได้รับ	นาปี		นาปรัง	
	จำนวนราย(คน)	จำนวนเงิน(ล้านบาท)	จำนวนราย(คน)	จำนวนเงิน(ล้านบาท)
จน (1-100,000 บาท)	439,919 (52.3)	24,122 (20.4)	196,804 (32.0)	11,108 (7.8)
ปานกลาง (100,001-600,000บาท)	393,590 (46.8)	88,352 (74.6)	384,286 (62.5)	103,690 (73.1)
รวย (มากกว่า 600,000 บาท)	7,882 (0.9)	6,030 (5.1)	33,309 (5.4)	27,034 (19.1)
รวม	841,391	118,504	614,399	141,833

ที่มา: คํานวณ โดยสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย จากข้อมูลโครงการรับจํานํา ณ วันที่ 16 กรกฎาคม 2555

ตารางที่ 2 รายรับ รายจ่าย และกำไรขาดทุนของโครงการรับจำนำข้าวเปลือก 2554/55

(ล้านบาท)

รายการ	กรณีราคาขายข้าวตามข้อสมมติ 1.2			กรณีราคาขายข้าวตามข้อสมมติ 1.3		
	ปี 2554/55	นาปรัง 2555	รวม 2 รอบ	ปี 2554/55	นาปรัง 2555	รวม 2 รอบ
1. เงินกู้	118,593.68	179,294.50	297,888.18	118,593.68	179,294.50	297,888.18
จากปริมาณข้าวเปลือก ณ วันที่ 3 กันยายน 2555 (ล้านตัน)	6.95	12.10	19.05	6.95	12.10	19.05
2. ดอกเบี้ย	3,331.48	2,184.35	5,515.83	3,331.48	2,184.35	5,515.83
3. ต้นทุนค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน	13,775.89	18,366.52	32,142.42	13,420.97	18,102.65	31,523.62
3.1 ค่าดำเนินงานของโรงสี(ค่าสีแปรสภาพ ค่ากระสอบ ค่าขนข้าวเข้าโกดังเก็บรักษา) ¹	6,989.35	12,369.42	19,358.77	6,989.35	12,369.42	19,358.77
3.2 ค่าเช่าโกดังเก็บข้าวสารและค่ารักษาสินค้า (47 บาท/ตันข้าวสาร/3 เดือน)	483.32	652.48	1,135.80	483.32	652.48	1,135.80
3.3 ค่าตรวจสอบคุณภาพสินค้า (14.5 บาท/ตันข้าวสาร)	61.29	108.41	169.70	61.29	108.41	169.70
3.4 ค่าดำเนินงานของหน่วยงานรัฐ (กรมส่งเสริมการเกษตร ธกส. อคส. อดท. และกรมการค้าภายใน)	2,770.18	3,176.01	5,946.19	2,770.18	3,176.01	5,946.19
3.5 ค่าเสื่อมคุณภาพจากการเก็บรักษาข้าวสาร (หัก 5% ต่อปี ของมูลค่าข้าวสารในโกดัง)	3,471.76	2,060.20	5,531.96	3,116.84	1,796.32	4,913.16
4. รวมรายจ่าย (1+2+3)	135,701.05	199,845.38	335,546.43	135,346.13	199,581.50	334,927.63
รวมรายจ่ายต่อตัน (บาทต่อตัน)	19,525	16,519	17,616	19,474	16,497	17,583
5. รายรับจากการขายข้าวทั้งหมดของโครงการ²	92,390.68	130,634.70	223,025.38	83,660.02	115,486.87	199,146.89
รวมรายรับต่อตัน (บาทต่อตัน)	13,293	10,798	11,709	12,037	9,546	10,455
6. ขาดทุน	43,310.37	69,210.68	112,521.05	51,686.11	84,094.63	135,780.74
ขาดทุนต่อตัน (บาท/ตันข้าวเปลือก)	6,232	5,721	5,907	7,437	6,951	7,128

หมายเหตุ: ¹ค่าดำเนินงานของโรงสีประกอบด้วย ค่าสีแปรสภาพเป็นข้าวสาร 500 บาท/ตันข้าวเปลือก ค่ากระสอบ 53 บาท/ลูก โดย 1 ตันข้าวเปลือกมีการบรรจุ 6 กระสอบ และค่าขนส่งข้าวสารไปยังโกดังเก็บรักษา ณ ระยะทาง 300 กม.

โดยหักจากมูลค่าปลายข้าวและรำที่สีได้ส่วนที่เหลือให้คิดเป็นต้นทุนข้าวเพื่อส่งมอบ

²รายรับจากการขายข้าวทั้งหมดของโครงการ ประกอบด้วยรายรับจากการขายข้าวที่ได้รับจากการส่งมอบ และมูลค่าข้าวที่จ่ายเป็นค่าจ้างดำเนินงานให้กับโรงสี

ตารางที่ 2 (ต่อ)

ข้อสมมติภาพประมาณการ:

1. ข้อสมมติเรื่องการขายข้าวและราคาขาย

1.1 กำหนดให้โครงการฯ เก็บข้าวไว้ 1 ปี โดยเริ่ม ต.ค. 2554 สิ้นสุด ก.ย. 2555 และขายข้าวทั้งหมดในเดือน ก.ย. 2555

1.2 กรณีรัฐขายข้าวทั้งหมดได้ในราคาเท่ากับการประมูลเมื่อวันที่ 5 กันยายน 2555

ก) ราคาข้าวขาว 5% เท่ากับ 16,300 บาท/ตัน ข้าวหอมมะลิ 29,800 บาท/ตัน (ราคาจากการประมูลข้าวในโครงการ วันที่ 5 กันยายน 2555)

ข) ราคาข้าวชนิดอื่นๆ ใช้ราคาขายส่งในประเทศ เดือน ก.ค. 2555 และมีค่าการจัดการขาย 1,500 บาท/ตัน โดยราคาหลังหักค่าจัดการขาย เป็นดังนี้

- ข้าวสารปทุมธานี 24,974 บาท/ตัน หอมจังหวัด 26,962 บาท/ตัน ข้าวเหนียว 22,250 บาท/ตัน

- ข้าวหอมปทุมธานี 16,450 บาท/ตัน ข้าวหอมมะลิและหอมจังหวัด 16,700 บาท/

ตัน

- ปลายข้าว A1 เลิศข้าวขาว 15,250 บาท/ตัน ปทุมธานี 16,250 บาท/ตัน หอมมะลิและหอมจังหวัด 16,750 บาท/ตัน และข้าวเหนียว

16,500 บาท/ตัน

1.3 กรณีราคา

ขายลดลง

(ก) ราคาข้าวขาว 5% เท่ากับ 13,470 บาท/ตัน (ลดลง 10% ของราคาประมูล และหักค่าการจัดการขาย 1,200 บาท/ตัน)

(ข) หอมมะลิเท่ากับ 25,810 บาท/ตัน (ลดลง 5% ของราคาประมูล และหักค่าการจัดการขาย 2,500 บาท/ตัน)

(ค) ราคาขายส่งในประเทศคงเดิม (ราคาเท่ากับข้อ 1.2)

2. การสีแปรสภาพและส่งมอบข้าวสารเป็นไปตามระยะเวลาที่ประกาศในโครงการ ทำให้ไม่มีข้าวเปลือกค้างสต็อกและค่าเช่าโกดังของโรงสี

3. ดอกเบี้ยเงินกู้ คิดตามมูลค่าและระยะเวลาที่ข้าวเปลือกเข้าสู่โครงการฯ

4. ค่าเช่าโกดังเก็บข้าวสาร ค่ารักษาสินค้า และค่าเสื่อมคุณภาพจากการเก็บรักษาข้าวสาร คิดตามปริมาณข้าวสารและระยะเวลาที่ข้าวส่งมอบเช่าโกดัง

ที่มา: ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร กรมการค้าภายใน สมาคมโรงสีข้าวไทย สมาคมผู้ส่งออกข้าวไทย และ FAO

ตารางที่ 3 ปริมาณและมูลค่าการส่งออกข้าวของไทย ระหว่างเดือนตุลาคม – สิงหาคม

เดือน/ปี	ปริมาณ(ตัน)				มูลค่า(บาท)		
	ข้าวขาว ¹	ข้าวเหนียว	หอมมะลิ	รวม	ข้าวขาว ²	หอมมะลิ	รวม
ต.ค.50-ส.ค.51	4.05	2.67	2.63	9.34	102,027	59,343.47	161,370.51
ต.ค.51-ส.ค.52	6.99	2.31	2.44	11.75	137,523	60,539.59	198,062.45
ต.ค.52-ส.ค.53	3.19	2.51	1.98	7.69	86,517	52,410.17	138,927.51
ต.ค.53-ส.ค.54	5.23	3.72	2.34	11.29	140,298	58,073	198,371
ต.ค.54-ส.ค.55	2.72	1.74	1.68	6.14	80,420	50,505	130,925

หมายเหตุ ¹ปริมาณข้าวขาวประกอบด้วยข้าวเจ้าและข้าวปทุมธานี ²มูลค่าข้าวขาวประกอบด้วยข้าวเจ้าและข้าวปทุมทั้งที่เป็นข้าวสารปกติและข้าวเหนียว
ที่มา: สมาคมผู้ส่งออกข้าวไทย

